
TÜRKİYE, KERKÜK'TEKİ BÜTÜN TÜRKMENLERLE DİYALOG GELİŞTİRMELİ

25.04.2017

Karar 25.04.2017

Küresel Konuşmalar/ Deniz Baran

Kamu kurumlarında Irak bayrağının yanında İKBY bayrağının da asılmasıyla tansiyonun yükseldiği Kerkükteki krizi ve Türkmenlerin duruma bakışını Kerkük Vakfı Başkanı Erşat Hürmüzlü değerlendirdi.

Irak Türkmenlerinin Kerkükle olan tarihsel bağı nedir?

Kerkük, geçenlerde Sayın Cumhurbaşkanının ve Başbakanın da söylediği gibi Türkmen yurdudur. Irak Türklerinin meskûn olduğu bölgede Türklük şuru devamlı yaşatılmıştır. Türkmenler, Malazgirt Savaşından bile önce Kuzey Iraka girip oraya yerleşmeye başlayan bir etnik topluluktur. Yüzyıllardır orada olan, silaha sarılmayan, uygarca yaşamak isteyen insanların hakları ise hep ihlal edilmiştir. Zira 1923te Irak Devleti kurulduğundan bugüne kadar Irak Türkmenleri birçok sıkıntı çekmişler ve mezalime uğramışlardır. Mesela 1924te Kerkükte yapılan bir katliam vardır, 1946da yine Kerkükte ciddi bir şekilde ve çok medeni talepler için sokağa çıkmış olan Türkmen işçiler ciddi şekilde bastırılmış ve katliam yapılmıştır. 1959da da yine herkesin bildiği bir katliam yapıldı. Kısaca, Kraliyet zamanında da Cumhuriyet zamanında da bu katliamlar durmadı ve 2003te Saddam Hüseyinin devrilmesinden sonra dahi Tuzhurmatuda, Altunköprüde, Kerkükte, Beşirde ve bütün Türkmen bölgelerinde böyle sıkıntılar devam etti. Bu bakımdan bir şey dikkatimizi çekiyor: Tüm bunlar olduğu zaman Türkmenler daha fazla kenetlenip kendi kimliklerini ve kültürlerini yaşatmaya daha çok azmettiler ve hâlâ azmediyorlar.

Kerkükü tarihi bağlamıyla Türkmen kenti olarak nitelese de şu an ciddi bir Kürt ve Arap nüfusu da var. Irak Türkmenleri bu tabloda nasıl bir idari yapı idealine sahip?

Irak Türkmenleri, Kerkük için özel bir statü isterler. Irak Hükümetinin bakışı ne olursa olsun, Türkmenler belki de Araplardan ve Kürtlerden daha fazla üniter devleti savunmuşlardır. Irak içerisinde federal bölgeler olsa dahi tüm Irakta eşit vatandaşlığın ve vatandaşlık haklarının, herkesin kendi haysiyet ve şereflerini yaşayacağı bir düzenin var olmasını savunmuşlardır. Bu sebeple de birçok karşı harekete maruz kalmışlardır. Biliyorsunuz, Saddam Hüseyin döneminde bir Araplaştırma politikası vardı. Türkmenlerin ve orantılı olarak Kürtlerin yerleri ellerinden alınarak oralara Arapların yerleştirilmesi söz konusu oldu. Bu mezalimdi. 2003ten sonra da Iraka demokrasi gelecek dediler ve 2005te de bir anayasa üzerine referandum oldu ve yeni anayasa kabul edildi. O anayasada da deniyor ki, Her Iraklı istediği yerde yaşayabilir ancak demografik yapıyı değiştirmek için bir toplu yerleşim bölgesi ihdas etmek yasaktır. Fakat bunlar Kerkükte yapıldı. 2003ten sonra 300-400 bin Kürt, Kerküğe gelip biz Saddam döneminde buralardan çıkarılan Kürtleriz ve geri

geliyoruz dediler. Ancak bunlar şehirdeki tümenlerin lojmanlarına yerleşerek, kaçak binalar yaparak vs. orada kalmaya çalıştılar. Eğer bu insanlar zamanında yurtlarından çıkarıldıysalar kendi konutlarına dönmezler miydi? Bu soru hep ortada kaldı.

Peki, gerçekte Kerkükten Kürtler veya Türkmenler olarak kaç kişi çıkarılmıştı? David MacDonaldın Modern History of Kurds diye bir kitabı var, oraya bakarsanız bazı belgeler yayımlamış. Türkmenler ve Kürtlerden hemen hemen 70-80 bin kişi çıkarılmış. Tablo buyken 300-400 bin kişinin gelmesi demografik değişim amaçlıydı ki Kerkükte böyle bir değişim gerçekleşti. İl Meclisinde çoğunluk Kürtlerde, Vali hep Kürtlerden seçiliyor, neredeyse tüm genel müdürlükler Kürtlerin kontrolünde.

İKBY Dışişleri Bakanı Falah Mustafa Bakir şöyle bir argüman ortaya koydu: Kerkük, IŞİD kuşatmasına uğradı ve biz onları püskürten tarafız. Şehri IŞİDden kurtaran kuvvet olarak böyle bir egemenlik hakkımız var. Ayrıca demografik değişim gibi bir amaçları olmadığını ve her etnisitenin kendi başkentleri Erbilde de huzur içinde ve temel haklarına sahip şekilde yaşıyor.

BAYRAK BÖLGEM DENİLEN YERDEDİR

IŞİD konusunda Musul ve Anbar bölgeleri işgal edildikten sonra Kürt bölgelerine büyük bir taaruz olmadı doğrusu. Ancak zaten 2003ten beri, daha çok Süleymaniyedeki KYBye bağlı Peşmerge güçleri Kerkükteki güvenlik güçlerini ele geçirmiş durumdaydı. Şehrin güvenliğini sağladıklarını söylüyorlar ve o pozisyonda olmaları bir dereceye kadar da doğru. Fakat IŞİD, Kerkükün içine bir kez taaruzda bulundu, onda da 15-20 kişi olan bu grup püskürtüldü. Taaruzu püskürtenler arasında Peşmerge var ancak Kerkükün polisi de var, ordu da var. Şimdi bayrak nereye asılır? Benim bölgem denen yere asılır. Fakat Irakta 2003ten sonra bir devlet idare yasası çıkarıldı. Bu yasada federasyonları kurulabileceği, hatta 9 Mart 2003te Kürt Yerel Yönetiminin kontrolünde olan bölgelerin Kürdistan bölgesi olarak kabul edildiği belirtildi fakat Kerkük ve Bağdatın bu çerçevede herhangi bir federasyona katılmayacakları da belirtildi. Orada ayrıca çok enteresan bir madde var: Kerkükte normalleşme olması gerekir. Oradaki insanlar hür iradeleriyle kendi taleplerini dile getirmeli. Ayrıca sorunun, şehir ahalisince ve adalet içerisinde çözüme kavuşturulması gerekir.

2005te gelen mevzuatla bu adalet kavramı yerine referandum kavramı geldi. Ancak bu referandumun yapılması için de iki önemli şartın olması gerekiyordu: Birincisi, normalleştirme, yani 2003ten önce demografik yapıyı değiştirmek için neler olduysa bunların ortadan kaldırılması. İkincisi, hakiki bir nüfus sayımının yapılması. Arkasından da bir referandumun yapılabilecekti ve bu referandum da 31.12.2007ye kadar yapılmalı dendi. Tüm bunlar Anayasada yazıyor, 140. Maddede.

Şu veya bu sebepten dolayı, merkezi hükümet ile bölgesel yönetim arasındaki anlaşmazlıktan ötürü bu referandum vaktinde yapılamadı. BM Temsilciliği o zaman dedi ki bu yapılmadı ise referandum yapma mülhetini 6 ay uzatalım. Ancak bu anayasa maddesidir, bu şekilde uzatma kararı alınamaz kabilinde itirazlar oldu. O halde tek çözüm, 140. Maddenin tadil edilmesiydi. Aynı Anayasa, kendi maddelerinin tadilinin nasıl yapılacağını söylüyor. Diyor ki Millet Meclisinin üçte ikisinin onayıyla tadilat talep edilebilir ve o madde tüm Irak nezdinde referanduma sunulur. Irakın tümünde kabul edildiği takdirde Cumhurbaşkanı'nın onayına sunulur. Cumhurbaşkanı'ndan 7 gün içerisinde onay gelmediği takdirde de onay verilmiş sayılır.

Şimdi bu kadar açık bir madde varken Biz anlaşmazlık olan Kerkük gibi bölgelerde bir neticeye ulaşamadık, dolayısıyla referandumu kendimiz yapıyoruz demek hem anayasaya aykırıdır hem de adalet ölçülerine karşı bir tarzdır. Erbilde nasıl olduysa burada da öyle olur, demek doğru bir yaklaşım değil. Erbil bir federe bölgenin başkentidir. Ancak Kerkük merkezi hükümete bağlıdır.

Ayrıca bahsettiğiniz mülakatta, Erbil başkent olmasına rağmen orada başka etnisiteler de yaşıyor deniliyor.

Iraklı Türkmenlerin silahlanması gerektiğini düşünüyor musunuz?

Biliyorsunuz 2003e kadar olan dönemlerde silaha başvurmamayı, barışçıl olmayı Türkiye de telkin ederdi ki Türkmenler de bunu benimsemişti. Bakın, demin bahsettiğimiz iki Kürt partisi arasında zaman zaman çatışmalar olur, bu iç çatışmalarda tam 20 bin kişi öldü Kürtlerden. Türkmenler ise ne kendi aralarında ne de başkalarıyla çatıştılar. Fakat daha sonradan Irakta, Anayasaya aykırı olmasına rağmen milis güçleri kurulmaya başlandı ve Türkmenler de haklı olarak bizim de hakkımız vardır dedi. Bu sebeple, Türkmenlerin özbeöz kendilerine ait bir güvenlik gücünün olması gerekir. Tamamen savunma amaçlı.

Yakın vadede böyle bir savunma gücünü mümkün kılmak için nasıl bir yol izlenebilir?

Iraklı Türkmenlerin yavaş yavaş örgütlenip, bunu yasal bir hale getirmek için hem merkezi hükümeti hem Kürt yönetimini hem de uluslararası mahfilleri iknaya uğraşmaları gerekir. Kerkükteki kriz sonrasında taraflar arasında sıkışık bir pozisyonda kaldığı söylenen Türkiye Hükümetinin hamlelerini nasıl değerlendiriyorsunuz? Türkiye tarafından manevi destekte ve Türkmenlere insani yardımlarda bulunuldu, bunlar yabana atılamaz. Ancak Kerkükün statüsüne dair bu tip emrivakilere yönelik caydırıcı yaptırımlar da gündeme gelmelidir. Geçenlerde de söyledim, Türkiyenin Barzani yönetimiyle arasının iyi olması gerekir, bunu biz de destekliyoruz. Netice itibarıyla onlar da bizim kardeşlerimiz ve onların da Türkiye içinde soydaşları var.

Fakat bir grupla olan iyi ilişki diğer bir grupla olan ilişkinin pahasına olmamalıdır. Yani bir bölge ile olan iyi ilişkiler, Türkiyenin soydaşı ve güvencesi olan bir grubun önemini gölgelememeli. Mesela geçmişte zarar vermek değil ama uyarı amacıyla bazı yaptırımlar uygulanırdı. Habur sınır kapısı kapatılırdı ki o zaman IKBY paniklerdi, çünkü Habur onların hayat damarıdır. Ya da Erbil Başkonsolosu istişare için çağrılabilirdi. Nihayetinde, Türkiye bölgenin çok önemli ve güçlü bir devletidir. Onun sözü önemsendir. Bu cihetle, Türkiyenin de bazı kırmızı çizgilerinin olması gerekir, bu çizgiler ciddiye alınır. Haşdi Şabide yer alan Şii Türkmenler bağlamında Türkmenlerin hepsinin bölgede Türkiyeye sıcak bıkmadığına ve Şii Türkmenlerin İrana angaje olduğuna dair bir kanaat var. Siz ne düşünüyorsunuz? Bizim hem Sünni hem Şii milletvekillerimiz var ve Kerkük meselesinde tamamen aynı cümleleri kullanıyorlar. Mezhepsel anlamda ayrımları olabilir ancak bu mezhep meselesi yanlış ifade ediliyor, hepsi bizim zenginliğimiz olarak görülebilirler. Hâlihazırda Sünni ve Şii Türkmen politikacılar beraber basın toplantıları yapıp yan yana duruyorken bunu teşvik etmeye odaklanılmalıdır. Ne yapmak lazım? Zaman zaman Türkiye tüm bu milletvekillerini, kanaat önderlerini vs. mezhep ayırmadan beraberce çağırılmış, yine yapabilir. Telaferde denendi bu örneğin. Böyle bir girişim Irakın içişlerine müdahale değil, oradaki soydaşlara hizmet etmek olur.

KERKÜK VALİSİ BEN YAPTIM OLDU MANTIĞIYLA HAREKET ETTİ

KDP ve Barzaninin Kerkükte bayrak çekilmesini tasvip etmediğini ancak bazı sebeplerden ötürü bu hamlenin arkasında durmak zorunda kaldıkları değerlendirilmeleri yapılıyor...

Doğrudur, çünkü bu iki ve hatta Gorani da katarsak üç büyük Kürt partisi arasında büyük ayrımlar var. Ayrıca Barzani grubunun bu meseleye bakışı Neçirvan Barzaninin açıklamasında ortaya çıkıyor. Neçirvan Barzani dedi ki Türkiye Cumhurbaşkanı doğru söylüyor, Kerkük bir Kürt şehri değildir. Kerkükte Kürtler, Türkmenler, Araplar vardır. Ancak Irak içerisinde ihtilafli bölgelerden biri olduğu için bir çözüm bulunması gerekir.

Neçirvan Barzani bu kadar açıkça bunu söylese de diğer Kürt gruplar, özellikle de şu anda Kerkük valisi olan Necmeddin Kerim Bey, Mademki sorunu başkaları çözemiyor, biz kendimiz çözüyoruz, ben yaptım oldu mantığında hareket ediyor.

KYB, KDPyi zor durumda bırakmayı hedefledi denebilir mi yani?

Tabi, KDPyi güç durumda bırakmaktır bu yapılanlar. Şimdi KYB, Burası Kürdistanın bir parçası dediğimizde hayır istemiyoruz mu diyeceksiniz? diye yüklenebilecekleri bir politika izliyor. Bu politika açık. Ayrıca Kerkükten diğer illere giden elektrik şebekelerini keseriz gibi tehditlerde bulunuyorlar. Şu anda Kerküğe gelen sığınmacıları çıkarırız da diyorlar.

Kaynak/Source: